

בס"ד. ש"פ וישב, מבה"ח טבת, ה'תשכ"ב

(הנחה בלתי מוגה)

וישב יעקב בארץ מגורי אביו בארץ כנען, אלה תולדות יעקב יוסף בן שבע עשרה שנה גו', וישראל אהב את יוסף גו'.¹ וצריך להבין מפני מה מזכיר רק את יוסף באמרו אלה תולדות יעקב, ולא את כל השבטים. ועוד צריך להבין שבתחילה מזכירו בשם יעקב, וישב יעקב, וכולל בזה ב' הענינים דארץ מגורי אביו וארץ כנען, ואח"כ (בנוגע לתולדותיו), מחלק לב' ענינים, יעקב וישראל, שתחילה מזכירו בשם יעקב, אלה תולדות יעקב יוסף, ואח"כ מזכירו בשם ישראל (כמ"ש בפרשה שלפנ"ז² לא יעקב יאמר עוד שמך כי אם ישראל), וישראל אהב את יוסף.

ב) **והענין** הוא, דהנה ידוע שיעקב וישראל הם ב' מדריגות בעבודת ה' שצריכים להיות אצל כאו"א מישראל, והם ב' המדריגות דעבד וכן, יעקב הוא בחינת עבד, וישראל הוא בחינת בן, והיינו, שעבודת כאו"א מישראל צריכה להיות בב' המדריגות דעבד וכן, כמבואר בלקו"ת פרשת בלק³. וב' המדריגות דיעקב וישראל כפי שהם בעבודה הם מצד ב' המדריגות דיעקב וישראל כמו שהם בנשמה⁴, דיעקב שהוא מלשון יו"ד עקב⁵, קאי על הארת הנשמה המתלבשת בבחינת עקב, שהוא הגוף, וישראל שהוא מלשון לי ראש⁶, קאי על עצם הנשמה שלמעלה מהתלבשות בגוף⁷. וכידוע⁸ שלא כל הנשמה מתלבשת בגוף, שהרי עצם הנשמה אינו מתלבש בגוף, והגוף אי אפשר שיכיל גילוי כזה. והיינו, שיש בזה ב' ענינים. הא', שעצם הנשמה אינו בגדר גילוי, ולכן לא שייך שעצם הנשמה יתגלה ויתלבש בגוף, לפי שענין ההתלבשות הוא התלבשות פנימי דהיינו בחי' גילוי. והב', שגם בחינת גילוי הנשמה

6) פרי עץ חיים שער הלולב פ"א. שער הפסוקים להאריז"ל וישלח לב, כט. ובספר המצות להצ"צ טו, ב — בשם הזהר.
7) ראה גם לקו"ת דרושים לר"ה סב, ג.
8) ראה לקו"ת במדבר טז, א. האוינו עא, ד. שה"ש טז, ד.

1) ריש פרשתנו (לז, א-ג).
2) וישלח לב, כט. וראה ברכות יג, א.
3) ע, ג ואילך.
4) בהבא לקמן — ראה ד"ה אלה תולדות יעקב תרע"ח (סה"מ תרע"ח ע' קו ואילך).
5) פרדס שער כג (שער ערכי הכינויים) בערכו. ובכ"מ.

(היינו, לא בחי' עצם הנשמה ממש שאינו בגדר גילוי, אלא הבחי' שנקראת בשם גילוי ביחס להעצם ממש) אינו שייך שיתלבש בגוף, לפי שהגוף הוא קטן מהכיל גילוי כזה, וכידוע⁹ הראי' על זה, שהרי מלאך בשליש עולם עומד¹⁰, וכ"ש נשמה שהיא גבוהה ממלאך, הרי בודאי שהגוף הוא קטן מהכילה. ומה שמתלבש בהגוף הוא רק הארה ומקצת מן הנשמה, ולא עצם הנשמה.

וביאור ענין ב' מדריגות אלו (יעקב וישראל, הארת הנשמה המתלבשת בגוף, ועצם הנשמה שלמעלה מהתלבשות בגוף) בכללות, הוא, כמאמר¹¹ נשמה שנתת בי טהורה היא אתה בראתה כו' אתה נפחתה בי, אתה בראתה קאי על הנשמה כפי שנעשית בבחי' יש, שזהו"ע בראתה, בריאה יש מאין, ועד שנמשכת ומתלבשת בגוף, שזהו"ע אתה נפחתה בי. וטהורה היא (קודם אתה בראתה) קאי על בחינת הנשמה קודם שנעשית בבחינת מציאות, היינו כפי שהיא בבחי' אין, והיא למעלה מהתלבשות בגוף. אמנם, באמת צריך לומר שעצם הנשמה שאינה בגדר התלבשות הוא למעלה גם מבחינת טהורה היא. דהנה, ידוע¹² שד' הבחינות טהורה בראתה יצרתה ונפחתה כפי שהם בענין העולמות הם ד' עולמות אבי"ע, בראתה יצרתה ונפחתה הם בחי' ביי"ע, וטהורה היא בחינת האצילות. וכשם שגם אצילות הוא בכלל העולמות¹³, כמו כן בחינת טהורה היא (בחינת האצילות) באה ג"כ בהתלבשות בגוף, וכמ"ש נשמה שנתת בי טהורה היא, היינו שגם על בחינת טהורה היא אומרים שנתת בי, שבאה בהתלבשות בגוף. וראי' לזה, שהרי נשמות האבות, נשמת משה רבינו (שנאמר עליו משה משה לא פסיק טעמא¹⁴) ונשמת רשב"י הם נשמות דאצילות¹⁵, ומ"מ נתלכשו בגופים, ומזה מוכח שגם בחינת נשמה דאצילות באה למטה בהתלבשות בגוף. והיינו, דהן אמת שהתלבשות נשמה דאצילות אינו כמו התלבשות נשמות דבי"ע, שאינה נתפסת בגשם כמו נשמות דבי"ע שנתפסים בגשמיות ממש, אבל אעפ"כ, גם נשמה דאצילות מתלבשת בגוף. ויש ראי' ברורה יותר שגם בחינת טהורה היא (בחי' האצילות) מתלבשת בגוף, מזה שאנו רואים בכאו"א מישראל, שיש

13) ראה גם סה"מ היש"ת ע' 112. ובכ"מ.

14) זח"ג קפז, ב. נתבאר בתו"א משפטים עה, ג. עו, ג. ובכ"מ.

15) ראה לקו"ת נצבים מט, ב. שה"ש יט, ג. ועוד.

9) ראה סה"מ תרל"ה ח"ב ע' תל. וש"נ.

10) ראה ב"ר פס"ח, יב.

11) נוסח "אלקי נשמה" בברכות השחר.

12) סידור האריז"ל במקומו. פרי עץ חיים

שער הברכות רפ"ז. לקו"ת ראה כז, א.

ובכ"מ.

לו רצון תקיף וחזק באלקות, שמצד זה עומד הוא נגד כל המניעות ועיכובים כו', והרי רצון זה הוא מצד בחי' האצילות שבנשמה, ונמצא, שגם בחינת טהורה היא, בחי' אצילות, מתלבשת ופועלת בהגוף. והיינו, דנוסף לזה שכאו"א חייב לומר מתי יגיעו מעשי למעשה אבותי אברהם יצחק ויעקב¹⁶ [שאינן הכוונה בזה שאז יומשך לו נשמה דאצילות, כי אם שגם מצד דרגת הנשמה שמאירה בו עכשיו, נשמה דבי"ע, יכול להגיע למעשה האבות], בחינת האצילות, שזהו רק על שם העתיד ובכח, הנה נוסף לזה, גם עכשיו נמצא אצלו תוקף הרצון לאלקות, והיינו שגם עכשיו מאירה אצלו בפועל בחינת האצילות. ונמצא, שגם בחינת טהורה היא באה בהתלבשות בגוף, ובפרט אצל אלו שהם נשמות דאצילות. ומזה מוכח שעצם הנשמה שאינה בגדר התלבשות, היא למעלה גם מבחינת טהורה היא, בחי' אצילות, כפי שהנשמה היא בבחי' אין.

ג) ולהבין ענין בחי' עצם הנשמה שלמעלה גם מכמו שהיא בבחי' אין (בחי' אצילות), יובן בהקדם ביאור דוגמת ענין זה למעלה, דכיון שבבריאת האדם כתיב¹⁷ נעשה אדם בצלמנו כדמותינו, הרי מובן שמהענינים כמו שהם למעלה יובן דוגמתם גם בנשמת האדם¹⁸. והענין בזה, דהנה, כללות ההשתלשלות נקרא בריאה יש מאין, וידועה הקושיא על זה¹⁹, והרי ממך הכל כתיב²⁰, ולמה נקרא זה בשם אין. אך הענין הוא, דכללות ההתהוות היא רק מבחי' ממכ"ע (כמארז"ל²¹ מה הנשמה ממלאה את הגוף כך הקב"ה ממלא את העולם), ששרשו מאור הקו שנמשך מאו"ס ע"י הצמצום, והיינו, שההתהוות היא ע"י האור, שלהיותו בחי' אלקות ממש, נעשית על ידו התהוות הנבראים, כמבואר באגה"ק²² שהאור הוא כעין המאור הוא מהותו ועצמותו של המאציל ב"ה שמציאותו הוא מעצמותו ואינו עלול מאיזה עילה שקדמה לו ח"ו ולכן הוא לבדו בכחו ויכלתו לברוא יש מאין ואפס המוחלט ממש (שנרגש אצלו שהוא) בלי שום עילה וסיבה אחרת כו', ואור זה מתלבש בכלים די"ס דאצילות ומתייחד בתוכן בתכלית היחוד עד דאיהו וגרמוהי חד²³ לברוא בהם ועל

16) תדבאר פכ"ה.

17) בראשית א, כו.

18) ראה גם לקו"ת ויקרא ד, ב. ובכ"מ.

19) ראה תו"א בשלח סא, סע"ד. לקו"ת

ראה יט, סע"ג. סה"מ תרל"ה ח"ב ע' שפח.

עטר"ת ע' שמה. ד"ה לרוד מזמור תרפ"ב

(סה"מ תרפ"ב ע' ב. ושי"נ).

20) דברי הימים א כט, יד.

21) מדרש תהלים קג, א. ויק"ר פ"ד, ח.

וראה לקו"ת אמור לא, ב.

22) ס"כ (קל, סע"א ואילך).

23) תקו"ז בהקדמה (ג, ב). תניא אגה"ק

הנ"ל.

ידם כו'. והענין בזה, דהכלים מצד עצמם, אף שגם הם אלקות ממש (שהרי גם הכלים הם בבחי' דביקות במקורם, אלא שהדביקות שלהם היא דביקות בלתי ניכרת²⁴), מ"מ, אין ביכלתם להוות יש מאין, שהרי זה שאיהו וגרמוהי חד לברוא יש מאין, אין זה מבחי' הכלים עצמם, אלא מבחי' האור שמתלבש ומתייחד בהכלים, כי ההתהוות היא מבחי' האור דוקא, ומזה מובן גם בנוגע לבחי' האור, שהיותו אלקות ממש אינו מספיק שתהי' על ידו התהוות יש מאין, כי אם, לפי שהאור הוא מעין המאור להיותו דבוק בהמאור בדביקות ניכרת, וכמו אור וזיו השמש שהוא דבוק במאור השמש, שהרי כאשר השמש שוקע לא מאיר האור, וכשיש דבר המפסיק בין מאור השמש והאור אין האור מאיר, ולא כמו צמיחת הפרי מכח הצומח, דאף שבפרי מתפשט החיות מכח הצומח, הרי הוא דבר בפ"ע נבדל מכח הצומח, שלכן אפשר לתלוש את דבר הנצמח ומ"מ ישאר במציאותו, משא"כ באור שהוא דבוק בהמאור בדביקות ניכרת, ולכן הוא מעין המאור, ומשום זה יש בו גם כח העצמות להוות יש מאין. ובכללות הוא הקו הנמשך מאו"ס, דעם היות המשכתו ע"י הצמצום, מ"מ, אינו נפסק ח"ו, וכידוע²⁵ שעליונו של הקו נוגע ודבוק באו"ס, ולכן הוא המהווה כל ההשתלשלות וכל העולמות כו'. והנה, האור שהוא הארה בלבד אינו תופס מקום לגבי העצמות וכלא חשיב, והוא בבחי' אין לגבי העצמות, והיינו, שלהיותו בדביקות, נרגש בו שהוא כלא ואין ממש, דכל מה שהדביקות הוא ביותר, נרגש בו יותר שהוא אין²⁶. וזהו הטעם שהבריאה נקראת יש מאין, לפי שההתהוות הוא מהאור שהוא בחי' אין ממש לגבי העצמות. והיינו, דנוסף לזה שנקרא אין מצד המטה, לפי שאינו מושג בדעת הנברא, הנה גם מצד למעלה נקרא בשם אין, להיותו הארה בלבד, שמצד הדביקות שבו נרגש בו שהוא כלא ואין ממש לגבי העצמות. ובכללות הוא בחי' אור הממכ"ע שמתלבש בעולמות להוותם ולהחיותם ולקיימם, שהוא בבחי' אין ממש לגבי אור הסוכ"ע, בחי' עיגול הגדול שקודם הצמצום, שאינו בא בהתלבשות בעולמות. והדוגמא מזה יובן גם במדריגות הנשמה, שגם בחי' טהורה היא, דקאי על הנשמה כמו שהיא בבחי' אין, היא בכלל הארת הנשמה שבאה בהתלבשות בהגוף [אלא שנחלקת בכללות לב' בחינות, אתה בראתה כו']

24) ראה סה"מ תרס"ב ע' רכט. תש"ד ע' 25) עץ חיים שער א (דרוש עגולים 35. ובכ"מ.

26) ראה גם תניא אגה"ק סימן ב.

וטהורה היא, אתה בראתה כו' הם בחינת נר"נ, וטהורה היא בחינת חי', או כמו שנקרא²⁷ נשמה לנשמה], שלהיותה הארה בלבד הרי היא בבחי' אין לגבי עצמות הנשמה שלמעלה מהתלבשות בגוף, כשם שאור הקו הוא בבחי' אין לגבי עיגול הגדול שקודם הצמצום

והנה על בחי' עצם הנשמה (שלמעלה גם מבחי' טהורה היא) נאמר ואתה משמרה בקרבי, דעצם הנשמה הוא השומר את האור והגילוי בכל ד' בחינות הנ"ל, וכמו העיגול הגדול שלפני הקו שהוא השומר את אור הקו, שהרי עצם המאור הוא השומר את האור, וכמו מאור השמש השומר את האור והזיו, וכנ"ל שכאשר תשקע השמש יתבטל האור. וטעם הדבר שעצם הנשמה שומר לד' הבחינות, הוא, לפי שכאשר הנשמה מתקשרת עם הגוף אזי גם עצם הנשמה מקושרת בהגוף, והיינו, דאף שעצם הנשמה אינה מתלבשת בהגוף, ולא רק שאינה מתלבשת כמו ההתלבשות דבחי' נר"נ, אלא שאין שייך בה גם אופן ההתלבשות דבחינת חי'²⁸, מ"מ, הרי היא מקושרת בהגוף. וכידוע הראי' לזה ממ"ש בזהר²⁹ שפעם לא בא אלי' להאידרא לפי שהי' צריך להציל את רב המנונא סבא, ומבואר בזה³⁰, שאופן ההצלה הי' צריך להיות באופן של התלבשות בגוף, ואז אינו יכול להיות בב' מקומות, לפי שההתלבשות בגוף היא באופן שכל העצם מקושר בזה. וכיון שגם עצם הנשמה מקושר בהגוף, לכן הרי הוא שומר (ואתה משמרה) את האור והגילוי בכל ד' הבחינות דנר"נ (בראתה כו') חי' (טהורה היא).

וזהו שבחי' עצם הנשמה שלמעלה מהתלבשות בגוף נקראת בשם ישראל, מלשון לי ראש, שגם ענין זה יובן ממה שיש דוגמתו למעלה (כנ"ל בענין נעשה אדם בצלמינו כדמותינו). והענין בזה, דהנה ידוע מ"ש בעץ חיים³¹ שיש דוגמת עתיק לעילא מרישא וגלגלתא דא"ק, והוא בחינת ראשית הקו שלמעלה מהתלבשות בבחי' א"ק. וזהו"ע ישראל, לי ראש, והיינו, שנוסף לזה שישראל עלו במחשבה³², דקאי על מחשבה הקדומה דא"ק, יש בישראל בחינה שהיא למעלה גם ממחשבה

(27) זח"א עט, ב. וראה סה"מ תרפ"ח ע' 62. סה"מ הי"ש"ת ע' 62.
 קכא. (31) שער ט (שער שבירת הכלים) רפ"ו.
 (28) ראה גם סה"מ עת"ר ע' ז. ובכ"מ. ראה לקו"ת הוספות לויקרא נא, סע"ד. מסעי צה, ב.
 (29) ח"ג קמד, ב.
 (30) ראה נצוצי אורות לזהר שם. המשך (32) בר"פ פ"א, ד.
 תרס"ו ע' קעח. המשך תער"ב ח"א פנ"ו.

הקדומה דא"ק, והיינו מ"ש בע"ח³³ שיש ניצוץ קטן שנמשך ממדריגה אחרונה שבבורא והוא מתלבש בכח ניצוץ א' נברא הנקרא יחידה, וזהו"ע ישראל, לי ראש, שדוגמתו למעלה הוא בחי' עתיק שלעילא מרישא וגלגלתא דא"ק.

(ד) **והנה מצד ב'** המדריגות דיעקב וישראל כפי שהם בנשמה ישנם גם ב' אופני עבודה, עבודת עבד ועבודת בן, והיינו שמצד הארת הנשמה המלוכשת בגוף, בחי' יעקב, באה העבודה דבחי' עבד, ומצד עצם הנשמה שלמעלה מהתלבשות בגוף, בחי' ישראל, באה העבודה דבחי' בן. והענין בזה, כמבואר בלקו"ת בלק הנ"ל³⁴ בפירושו הכתוב³⁵ ולא ראה עמל בישראל, שהעבודה דבחי' ישראל היא ללא עמל ויגיעה, משא"כ העבודה דבחי' יעקב היא באופן של עמל ויגיעה. דהנה³⁶ כתיב³⁷ מה יתרון לאדם בכל עמלו שיעמול תחת השמש, ואיתא בזהר³⁸ יכול אף עמלא דאורייתא, ת"ל שיעמול תחת השמש, שאני עמלא דאורייתא דלעילא מן שמשא הוא. ובמסכת סנהדרין³⁹ איתא כל אדם לעמל נברא שנאמר⁴⁰ אדם לעמל יולד, איני יודע אם לעמל פה נברא אם לעמל מלאכה נברא, כשהוא אומר כי אכף עליו פיהו⁴¹, הוי אומר לעמל פה נברא. ועדיין איני יודע אם לעמל תורה אם לעמל שיחה, כשהוא אומר לא ימוש ספר התורה הזה מפריך⁴², הוי אומר לעמל תורה נברא. ויש לבאר תחילה הענין דעמל מלאכה ועמל שיחה, שגם עמל זה הוא עמל דקדושה, שלכן יש סברא וס"ד בגמרא שהאדם נברא בשביל עמל זה.

(ה) **וביאור הענין, הנה עמל מלאכה הוא כמ"ש (בפרשה שני' דק"ש⁴³,** ומזה מובן שזהו ענין של קדושה) ואספת דגנך ותירושך ויצהרך, והו"ע אסיפת הניצוצות שנתפזרו בדברים הגשמיים עי"ז שעוסק בהם ע"פ תורה, שלכן צריך להתעסק במלאכה גשמית, כדאיתא במכילתא⁴⁴

33) שער מב (שער דרושי אבי"ע) פ"א.
 34) וראה לקו"ת פ' ראה כז, א.
 35) עא, סע"ד ואילך.
 36) בלק כג, כא.
 37) בהבא לקמן ראה גם סה"מ עת"ר ע'
 38) תרפ"ט ע' 219.
 39) קהלת א, ג.
 40) ח"א רכג, סע"ב.
 41) צט, ב.
 42) איוב ה, ז.
 41) משלי טז, כו.
 42) יהושע א, ח.
 43) עקב יא, יד.
 44) הובאה בדרשות ר' יהושע אבן שועב פ' וישב, ובספר מנחה בלולה. וראה מכילתא דרשב"י יתרו כ, ט. וראה גם ד"ה ויקהל תשי"ב (תו"מ ח"ה ע' 70). ד"ה ברוך שעשה נסים תש"כ (תו"מ חכ"ח ע' 227). לקו"ש ח"ז ע' 245 הערה 20. וש"נ.

על הפסוק⁴⁵ ששת ימים תעבוד ועשית כל מלאכתך שזוהי מצות עשה, לפי שע"י העסק בפרנסה ע"פ תורה הרי הוא מברר ומעלה את הניצוצות שבדברים הגשמיים. והענין בזה, דאף שנת"ל שאמיתית ענין ההתהוות הוא מהאור דוקא, מ"מ, ההתהוות בפועל היא ע"י התלבשות האור בהכלים דוקא, וכיון שהכלים הם בדביקות בלתי ניכרת, הנה החיות שמצד הכלים כמו שיוורד ונמשך ומתלבש בדברים הגשמיים יכול להיות נפרד כו', ולכן צ"ל העבודה בעמל מלאכה, לברר ולהעלות את הניצוצות שנתפזרו בדברים הגשמיים. וזהו ענין עמל מלאכה בקדושה, שהוא היפך העמל דלעו"ז, שהוא העמל דעמלק, עמל ק'⁴⁶, שעמל במלאכתו וחושב מחשבות ודואג מאין יבוא לחמו כו', ומצד זה עוסק הוא (לא רק בענינים המוכרחים, אלא) גם בעניני מותרות, ועד שמלאכתו ועסקו בפרנסה הוא גם באופן האסור ע"פ תורה כו', וכללות עסקו הוא באופן שחושב אשר כחי ועוצם ידי עשה לי את החיל הזה⁴⁷. ולזה צ"ל עמל מלאכה דקדושה (ששולל את העמל דעמלק), לקבץ את הניצוצות שנתפזרו בדברים הגשמיים ולבררם ולהעלותם לקדושה.

אך כדי שיוכל הענין דעמל מלאכה, לאסוף את הניצוצות שבדברים הגשמיים, צריך לאסוף תחילה את ניצוצות נפשו האלקית שנתפזרו ע"י המחשבה ודיבור שלו, שזהו מ"ש⁴⁸ אם יהי' נדחך בקצה השמים משם יקבצך הוי' אלקיך ומשם יקחך, דלכאורה אינו מובן איך שייך ענין של קיבוץ ב"נדחך" שהוא לשון יחיד, אך הענין הוא⁴⁹, שהקיבוץ דנדחך קאי על כחות נפשו האלקית שנתפזרו בהמחשבות והדיבורים כו', שהרי באותיות המחשבה והדיבור מתלבשים כחות נפשו, ולא רק מנפשו הבהמית, אלא גם מנפשו האלקית, דכיון שהנשמה באה בהתלבשות בגוף, הרי גם כחות נפשו האלקית מתלבשים באותיות המחשבה והדיבור שלו, שלכן צ"ל הזהירות ביותר באותיות הדיבור ואותיות המחשבה כו'. וכמו שנת"ל⁵⁰ שאפילו צדיק גמור שדבוק תמיד באלקות כל ימלט שלא יחשוב לפעמים בצרכי גופו המוכרחים לו, ובאותיות אלו מתלבשים כחות נפשו האלקית, ונאחזים בהם כצפרים האחוזות בפח⁵¹, ולזה צ"ל

(49) ראה רד"ה אם יהי' נדחך בשערי

תשובה לאדמו"ר האמצעי ח"א בתחילתו. סה"מ תרל"ד ע' קמו. תרנ"ה ע' קלח.

(50) ד"ה ר"ש פתח הנה ישכיל עברי — די"ט כסלו שנה זו פ"ז (לעיל ע' 257).

(51) קהלת ט, יב.

(45) יתרו כ, ט.

(46) ראה אוה"ת מגילת אסתר (קה"ת,

תש"נ) ע' רצט.

(47) עקב ח, יז. וראה סמ"ג מל"ת סד.

(48) נצבים ל, ד.

העבודה לקבץ כחות נפשו שנתפזרו ונתלבשו באותיות אלו. וקיבוץ זה נעשה ע"י עבודת התפלה, שהו"ע עמל שיחה, דשיחה הו"ע תפלה⁵², כמ"ש⁵³ ויצא יצחק לשוח, וכמו שנת"ל⁵⁴ שכאשר עומד להתפלל ומסיח דעתו מהמחשבות שלו כו', שזהו פירוש שיחה מלשון הזזה והסתה⁵⁵, היסח הדעת, עי"ז הוא מברר ומעלה את כחות נפשו שנתלבשו בהאותיות. ולאחרי שמקבץ את כחות נפשו ע"י התפלה (עמל שיחה) אזי אפשר להיות גם עמל מלאכה, נהמא אפום חרבא ליכול⁵⁶, לאסוף גם את ניצוצות הקדושה שבדברים הגשמיים. וכללות הענין דעמל מלאכה ועמל שיחה נקרא בשם עבודה ועמל, לפי שבא ביגיעה גדולה, יגיעת נפש ויגיעת בשר, לא רק בנוגע לקיבוץ ואסיפת הניצוצות שנתפזרו בדברים הגשמיים, אלא גם בנוגע לקיבוץ ואסיפת כחות נפשו שנתפזרו באותיות המחשבה והדיבור, וכל זה אפילו בצדיק גמור, כנ"ל שכל ימלט שלא יחשוב לפעמים בדברים גשמיים המוכרחים לו כו', ועאכו"כ מי שאינו צדיק גמור [וכהלשון בהמאמר⁵⁷: ומי הוא במדריגת צדיק גמור], שמצד זה אפשר שהמחשבות ודיבורים שלו אינם רק בענינים המוכרחים אלא גם בעניני מותרות, ובמילא צריך ליגיעה יותר בתפלה להעלות את כחות נפשו, ובפרט מי שהוטמאה נפשו בחטאת נעורים שצריך ליגיעה ביותר בשעת התפלה, כדאיתא בתניא⁵⁸. וזוהי כללות העבודה דיעקב, שבאה מצד הארת הנשמה שבאה בהתלבשות בגוף, שהו"ע עבודת הבריורים, ע"י עמל מלאכה, שנעשה לאחרי הקדמת עמל שיחה.

1) **אמנם** העבודה שמצד בחי' ישראל, עצם הנשמה שלמעלה מהתלבשות בגוף, אינה עבודת הבריורים, אלא עמל תורה, עמלא דאורייתא דלעילא משמשא. והענין בזה, דהנה כתיב⁵⁹ כי שמש ומגן הוי' אלקים, דשם הוי' נמשל לשמש, ושם אלקים הוא בחינת מגן ונרתק המכסה ומסתיר על אור השמש שיוכל להתקבל בעולם, ועי" שניהם נעשה כללות ענין ההתהוות, כמ"ש⁶⁰ ביום עשות הוי' אלקים ארץ ושמים, דמבחינת שמש הוי' עצמו לא הי' אפשר להיות ההתהוות כמו

הנ"ל פ"ז (לעיל ע' 257).

58 פמ"ב (נט, ב).

59 תהלים פד, יב. וראה תניא שעהיוה"א

פ"ד-ה. אוה"ת לתהלים (יהל אור) עה"פ. ובכ"מ.

60 בראשית ב, ד.

52 ברכות כו, ב. ע"ז ז, ב.

53 חיי שרה כד, סג.

54 בד"ה הנ"ל פ"ט (לעיל ע' 260).

55 ראה לקו"ת חוקת סו, א. סז, ב.

56 זח"ג קפח, ב.

57 ד"ה אוסרי לגפן עירה תרע"ח (סה"מ

תרע"ח ס"ע קל) — הובא בד"ה ר"ש פתח

שהוא עכשיו, כי אם ע"י הנרתק דשם אלקים, שמעלים ומסתיר האור דשם הוי' להיות עולמות ונבראים בבחי' מציאות יש כו'. אמנם, ההסתור דשם אלקים אינו הסתר גמור ח"ו, שהרי גם שם אלקים, שהוא מהו' שמות שאינם נמחקים⁶¹, הוא אלקות ממש, ולכן, אף שנתהווה מציאות יש, הרי זה באופן שהיש בטל אל האין כו'. ומה שהעולם נראה ליש ודבר נפרד הוא מפני הציורפים שבשם אלקים, דאיתא בספר יצירה⁶² שתי אבנים בונות שתי בתים כו' חמשה אבנים בונות ק"כ בתים כו', והיינו דמחמשה אותיות אלקים יש ק"כ צירופים⁶³, וצירופים אלה מעלימים יותר עד שנראה ליש ודבר נפרד. ועיקר ההעלם הוא ממ"ח צירופים אחרונים דשם אלקים⁶⁴, שנקרא אדמת בני חם⁶⁴, שהוא העלם והסתור לגמרי, עד שאפשר להיות לי יאורי ואני עשיתיני⁶⁵, אני ואפסי עוד⁶⁶. ולזה צ"ל העבודה לברר את הניצוצות שבדברים הגשמיים כו', שזהו"ע עמל מלאכה ועמל שיחה כנ"ל, שהוא העמל שתחת השמש, מצד ההעלם וההסתור על שמש הוי'. אמנם עמלא דאורייתא דלעילא משמשא אינו ענין הבירורים, כי אם תוספת גילוי אלקות, שנעשה ע"י תורה בכלל, ובפרט פנימיות התורה שהו"ע העמל שבתורה, שעיי"ז ממשיכים תוספת אור אלקי. וזהו מ"ש מה יתרון לאדם בכל עמלו שיעמול תחת השמש, דעמל מלאכה ועמל שיחה אין בהם יתרון, שהרי בתחילת הבריאה הי' גילוי אלקות בעולם, עולם על מילואו נברא⁶⁷, אלא שנעשה ירידה כו', ועיי"ע עמל מלאכה ועמל שיחה חוזר ומתגלה הכח אלקי שבהבריאה, אור הממלא שבהתלבשות בעולמות, אבל לא נעשה יתרון. משא"כ עיי"ע עמל תורה נעשה יתרון, שנמשך תוספת אור, שהוא האור שלמעלה מהתלבשות בעולמות. וזהו יתרון העבודה דישראל על העבודה דיעקב, שמצד בחינת יעקב, הארת הנשמה שבאה בהתלבשות בגוף, העבודה היא להסיר את ההעלם וההסתור ולגלות את הכח האלקי שבא בהתלבשות בעולם, שזהו"ע עמל מלאכה ועמל שיחה, אבל מצד בחינת ישראל, עצם הנשמה שלמעלה מהתלבשות בגוף, העבודה היא בעמל תורה, שעיי"ז נמשך ומתגלה תוספת אור אלקי בעולם.

64) ברכת אמת ואמונה בתפלת ערבית.

65) יחזקאל כט, ג.

66) צפני' ב, טו. וראה תניא ספכ"ב.

67) ראה ב"ר פי"ד, ז. וראה שם פי"ב, ו.

פי"ג, ג (וביפ"ת שם).

61) שבועות לה, סע"א. רמב"ם הל'

יסוה"ת פ"ו ה"ב.

62) פ"ד מ"ב (בקצת דפוסים מט"ז).

63) ראה פרי עץ חיים שער חג המצות

פ"ה. תו"א הוספות קט, ד. מאמרי אדמו"ר

הוקן תקס"ב ח"א ע' סו. ובכ"מ.

והנה ב' אופני העבודה דיעקב וישראל צ"ל בכאו"א מישראל, והו"ע העבודה דששת ימי החול והעבודה דשבת. והענין בזה, שהעבודה דימי החול הו"ע עבודת הבירורים, משא"כ בשבת כורר אסור, ואז העבודה היא בגילוי אלקות שמצד עצם הנשמה, וכמ"ש⁶⁸ וקראת לשבת עונג, וקראת הו"ע ההמשכה והגילוי מלמעלה, והגילוי הוא בחינת עונג שלמעלה גם מרצון, שזהו בחי' עתיק שלעילא מגלגלתא דא"ק (כנ"ל ס"ג), והו"ע אהבה בתענוגים שנותנים מלמעלה, כמבואר בתניא⁶⁹. וזהו שנת"ל שרק ביעקב ישנו עמל ויגיעה, משא"כ בישראל כתיב לא ראה עמל, לפי שהעבודה דעמל תורה וכמו"כ העבודה דשבת אינה ענין של עמל ויגיעה, כי אם ענין דקבלת שכר, וכמארז"ל⁷⁰ מי שטרח בערב שבת יאכל בשבת היינו שבששת ימי החול הו"ע העבודה, ובשבת הו"ע קבלת השכר, וע"ד החילוק בין שית אלפי שנין שהוא זמן העבודה, לאלף השביעי שאז יהי עיקר השכר⁷¹, ומעין זה הוא בכל שבת ושבת, שלכן אומרים בשבת מזמור שיר ליום השבת⁷², ליום שכולו שבת ומנוחה לחיי העולמים⁷³, שאז הו"ע דקבלת שכר, הגילוי שנמשך מלמעלה ע"י העבודה שבששת ימי החול.

(ז) **וזהו** מ"ש אלה תולדות יעקב יוסף, דהנה ענינו של יוסף שהוא מוסיף ומרבה תענוג ונח"ר לפניו ית' (כדאיתא בתו"א ר"פ מקץ⁷⁴), שזהו תכלית כל העבודה, היינו, לא רק העבודה דעמל תורה, אלא גם העבודה דעמל מלאכה ועמל שיחה, שתכליתה לא רק שיהי' כמו שעולם על מילואו נברא, כי אם שיהי' גם תוספת אור. אלא שבעבודה דעמל תורה הרי זה מאיר בגילוי, ובעבודה דעמל מלאכה ועמל שיחה הרי זה בהעלם, אבל גם בעבודה זו תכלית הכוונה הו"ע ההוספה כו'. וזהו אלה תולדות יעקב יוסף, שהתולדות והגילויים של עבודת יעקב [תולדותיהם של צדיקים, ועמך כולם צדיקים]⁷⁵, הוא בחינת יוסף, היינו, שענין ההוספה בהתענוג שלמעלה (יוסף) הוא התולדה ועיקר הכוונה גם של בחינת יעקב. וממשיך הכתוב לבאר ענין ההוספה (שהיא התולדה ועיקר הכוונה דיעקב), יוסף בן שבע עשרה שנה, שבע עשרה בגימטריא טו"ב, והו"ע

72) תהלים קאפיטל צב.

73) תמיד בסופה.

74) לא, סע"ב.

75) ישע"י ס, כא. וראה סנהדרין ר"פ חלק.

68) ישע"י נח, יג.

69) פי"ד. אגה"ק ס"ח.

70) ע"ז ג, סע"א.

71) תניא פל"ו בהגהה — "כמ"ש

בלקוטי תורה מהאר"י ז"ל.

טוב להודות לה'76 שאומרים בשיר דיום השבת, שזהו גילוי בחינת אור הגנוז שנברא ביום ראשון, שעז"נ77 וירא אלקים את האור כי טוב, ואור זה מתגלה ומאיר בשבת78. ואף שענין זה צ"ל גם בחול, כמ"ש79 המחדש בטובו בכל יום תמיד מעשה בראשית, בטובו דייקא, שהוא בחינת האור כי טוב80, מ"מ, בימי החול הוא בהעלם, ובשבת מאיר האור בגילוי81, שזהו מה שבשבת אומרים מזמור שיר ליום השבת טוב להודות להוי', שאז מאיר בחינת האור כי טוב בגילוי. וממשיך בכתוב שלאח"כ וישאל אהב את יוסף, דביעקב כתיב אלה תולדות יעקב יוסף, היינו שזהו התולדה והכוונה העיקרית דיעקב, אבל עדיין אין זה מאיר בגילוי, משא"כ בישראל כתיב וישאל אהב את יוסף, שהו"ע אהבה בתענוגים שמאיר בשבת, שאין זה ענין של עמל ויגיעה, כי אם קבלת שכר, כנ"ל.

וכל זה בא לאחרי ההקדמה דוישב יעקב בארץ מגורי אביו בארץ כנען. יובן בהקדם הידוע82 שראשית העבודה ותכליתה היא העבודה דקבלת עול, בחינת עבד. והיינו, שגם בהעבודה דבחינת ישראל צ"ל קב"ע ויראה תתאה, ועד שמצד הביטול שביר"ת (שגם הדרגא הכי תחתונה שבה קשורה עם יר"ע בדרגא הכי העליונה והם בעצם ענין אחד83) הרי היא מגעת למעלה גם מבחינת בן. וכמשנת"ל84 בענין ישכיל עבדי ירום ונשא וגבה מאד85, שכל העליות שיהיו בנשמות ישראל ובספירת המלכות הם מצד העבודה דעבדי דוקא, שעיי"ז ירום ונשא וגבה מאד למעלה גם מאדה"ר86, שענינו בכללות ההשתלשלות הוא ראשית הקו, שכנגד בחי' זו הוא עצם הנשמה שלמעלה מהתלבשות בגוף (כנ"ל ס"ג). וכמשנת"ל87 בענין לא זו מחבבה עד שקראה אמי אחותי בת"י88, שדוקא בחינת בת מגעת למעלה יותר מבחינת אמי89. והוא ע"ד הידוע

76) תהלים צב, ב. ראה גם אוה"ת ויחי
 (76) העבודה פ"ג (ע' 18).
 77) ז"ל (לעיל ע' 247)
 77) בראשית א, ד. זח"א מה, סע"ב.
 78) אוה"ת ויחי תי, ב. מסעי ריש ע'
 79) נ"ך ח"א ע' תקלח. ועוד.
 80) ברכת יוצר.
 81) ראה זח"ג פח, א וברמ"ז שם.
 82) רמ"ז שם.
 83) תניא פמ"א.
 84) ד"ה ר"ש פתח הנ"ל (לעיל ע' 247)
 85) ישעי' נב, יג.
 86) ראה סה"מ תרל"ה ח"א ע' רסו.
 87) ברה"ץ ע' ר.
 88) ברה"ש פתח הנ"ל פ"ג (לעיל ע' 252).
 89) שמו"ר ס"פ פקודי. שהש"ר ספ"ג.
 89) תר"א מקץ לו, ד. אוה"ת בראשית
 ח"ב שיז, סע"ב ואל"ך. ועוד.

שכוונת העצמות הוא ביש הנברא דוקא, ולכן נקרא בשם יש. והענין בזה, הנה, ע"פ משנת"ל (ס"ג) בענין התהוות יש מאין, שפירוש אין הוא לא רק מצד דעת הנברא שקוראו אין לפי שאינו מושג, אלא שהוא באמת בבחינת אין, להיותו הארה בלבד שכלא חשיב ואין ממש לגבי העצמות, אינו מובן איך נקרא הנברא בשם יש, דכיון שהמקור המהוה אותו הוא בבחי' אין לגבי העצמות, איך נקרא הנברא בשם יש, אך הענין הוא, שכוונת העצמות הוא ביש הנברא דוקא, ולכן נקרא בשם יש, כמו יש האמיתית⁹⁰, אף שמקורו נקרא בשם אין. וכמו"כ יובן בעבודה, שבחינת עבד מגיע יותר למעלה מבחינת בן. ועפ"ז יובן מ"ש וישב יעקב בארץ מגורי אביו בארץ כנען, דיעקב שהו"ע הקב"ע, עבודת עבד, כולל הן הענין דארץ מגורי אביו שהו"ע עמל תורה, והן הענין דארץ כנען, שהו"ע הבירורים דלעו"ז באופן של מרמה⁹¹, ובשניהם נאמר וישב יעקב, לפי שיסוד כל העבודות הוא קבלת עול דוקא. ואח"כ מחלק הכתוב ב' ענינים אלו לב' בחינות, יעקב וישראל, אלה תולדות יעקב יוסף, הו"ע עבודת הבירורים ע"י עמל מלאכה ועמל שיחה, שגם מזה נמשך בחינת יוסף, ועד להענין דישראל אהב את יוסף, שהו"ע עמל תורה, והשכר דאהבה בתענוגים, כנ"ל בארוכה. ועי"ז פועלים שתמורת מ"ש בסיום הפרשה ולא זכר שר המשקים את יוסף וישכחהו, שמזה נעשה⁹² ויהי מקץ גו' ופרעה חולם⁹³, שזה הי' סיבת הגלות, הנה אדרבה, שהחלום עצמו יתהפך להיות ממנו ועל ידו תוספת חיזוק, כמשנת"ל⁹⁴ שחלום הוא גם מלשון חוזק ובריאות, כמ"ש⁹⁵ ותחלימני, תבריאני ותחזקני⁹⁶, והיינו שמצד העבודה בבירור הניצוצות בזמן הגלות דוקא, היינו כחולמים⁹⁷, הנה עי"ז דוקא יהי' אמיתית הגילוי באופן נעלה יותר גם מהגילוי שע"י עבודה דבחינת בן, וגילוי זה יהי' בגאולה העתידה, שאז יקויים היעוד הנה ישכיל עבדי ירום ונשא וגבה מאד.

(90) ראה גם ביאורי הזהר לאדמו"ר האמצעי בשלח מג, ג. וראה סה"מ עזר"ת ע' קג.
 (91) ראה תו"א ריש פרשתנו.
 (92) ראה תו"א ר"פ מקץ.
 (93) ר"פ מקץ.
 (94) ד"ה ר"ש פתח הנ"ל פ"ו (לעיל ע' 256).
 (95) ישע"י לח, טז.
 (96) פרש"י עה"פ.
 (97) תהלים ככו, א. תו"א פרשתנו כח, ג ואילך. אוה"ת ויחי שם.